

عوامل کفر از دیدگاه قرآن

(۲)

در مقاله گذشته یک سلسله از عوامل مربوط به کفر را از دیدگاه قرآن بررسی کردیم، اینک در دنباله آن مقاله در اینجا به بررسی دیگر عوامل کفر در قرآن می‌پردازیم:

قرآن یک سلسله از عوامل دیگر کفر را در طی آیات متعددی بیان می‌کند: این عوامل را می‌توان به دو دسته اساسی تقسیم نمود:

دسته اول: عواملی که مستقیماً متوجه اصل کفر بوده و در رابطه نزدیک با آن قرار دارند و این دسته نیز به نوبه خود بر دو گونه است:

گونه‌ای که در رابطه نزدیک با کفر به معنای الحاد و انکار ربوبیت و انکار حق و ترک اوامر الهی قرار دارد و گونه دیگر در رابطه با کفر به معنای کفران نعمت قرار دارد.

عوامل گونه اول نیز به دو قسم منقسم می‌گردد: قسمی از عوامل که موجب اصل کفر به معنای انکار ربوبیت و ترک اوامر الهی است و قسمی دیگر از عوامل موجب ازدیاد کفر است نه اصل کفر.

عواملی که موجب اصل کفر به معنای انکار ربوبیت والوهیت می‌باشد، به قرار ذیل هستند:

۱- ریا.

ای کسانی که ایمان آورده‌اید صدقه‌های خود را به منت نهادن و رنجاندن تباه مکنید مانند آن کس که مال خویش را برنمایاندن به مردم انفاق می‌کنند و به خدا و روز واپسین ایمان ندارند (نتیجه‌ای از انفاق خود نمی‌یابد) داستان او چون داستان سنگ سخت صافی است که بر آن، خاکی (غباری) باشد و تند بارانی به آن برسد (و آن خاک را ببرد) و سنگ را همچنان سخت و صاف بدون خاک بگذارد (ریاکاران را) بر هیچ چیز از آنچه کرده‌اند، دست نمی‌یابند و خداوند مردم کافر را راه ننماید (بقره، آیه ۲۶۴).

۲- رابطه کفر با شیاطین در تعلیم سحر و جادو به انسانها

و از آنچه دیوان در روزگار پادشاهی سلیمان می‌خواندند، پیروی کردند و سلیمان هرگز کافر نشد (و دست به سحر نیالود)، بلکه دیوان کافر شدند که به مردم جادو می‌آموختند و نیز از آنچه بر آن دو فرشته هاروت و ماروت در بابل فرود آمده پیروی کردند و این دو هیچ کس را نمی‌آموختند مگر اینکه می‌گفتند: ما وسیله آزمونیم پس کافر مشو و آنها از آن دو، چیزی می‌آموختند که با آن میان مرد و همسرش جدائی افکنند و اینها با آن بی‌اذن خدا به هیچ کس گزندی نمی‌توانستند برسانند و آنچه می‌آموختند زیان و سودی نمی‌رسانید... (بقره، آیه ۱۰۲).

۳- تعصب و احساسات غلط و تقلید متعصبانه از نیاکان

ابراهیم گفت: جز این نیست که شما به جای خدای یکتا، بتانی را که در زندگانی دنیا میان شما است، (به خدائی) گرفته‌اید سپس در روز رستاخیز برخی از شما برخی را منکر می‌شوند و یکدیگر را لعنت می‌کنند و جایگاهتان آتش است و شما را یاورانی نیست (عنکبوت، آیه ۲۵).

نه، بلکه گفتند: ما پدرانمان را بر آئینی یافته‌ایم و ما بر پی ایشان ره یافته‌ایم (زخرف،

آیه ۲۲).

۴- جهل منشأ شک و کفر

پس این گروه را چیست؟ که برآن نیستند (نمی‌خواهند) که سخنی را دریابند (یعنی درحالت شک و تردید باقی می‌مانند) (سوره نساء، آیه ۷۸).

(چنین نیست) بلکه آنچه را که به دانش آن نرسیدند و هنوز تأویل آن (سرانجام کارشان و وقت کیفرشان) بدیشان نیامده دروغ پنداشتند... (سوره یونس، آیه ۳۹).

بادیه نشینان در کفر و نفاق سخت ترند و سزاوارتر به اینکه مرزها و اندازه آنچه را خدا بر پیامبرش فرو فرستاده، ندانند و خدا دانا و درستکار است (سوره توبه، آیه ۹۷).

۵- جهل و عجز از شنوایی حق، عامل کفر و اعراض از قرآن

این کتابی است که آیات آن به روشنی باز گشاده و بیان شده است (قرآنی تازی برای مردمی که بدانند) (سوره فصلت، آیه ۳۹).

مژده دهند و بیم کننده ولی بیشترشان روی گردان شدند پس نمی‌شنوند (و نمی‌پذیرند) و گفتند دل‌های ما از آنچه ما را بدان خوانی در پوششهایی است و در گوشهای ما سنگینی و گرانی است و میان ما و تو پرده‌ای است پس (هرچه توانی) کار می‌کن که ما نیز (هرچه توانیم کارکننده‌ایم) (فصلت، آیه ۴-۵).

۶- بدعت و افترای در دین کفر و موجب کیفر شدید

بگو همانا کسانی که بر خدا دروغ می‌بندند، رستگار نمی‌شوند.

آنان در این جهان برخورد این دارند سپس باز گشتشان به ما است، آنگاه به سزای آنکه کفر می‌ورزند عذاب سخت به آنان بچشانیم (سوره یونس، آیه ۶۹-۷۰).

۷- انکار معاد و عدم تفکر صحیح موجب کفر به آخرت و لقاء الله

اگر شگفتی نمائی، شگفت است. گفتار آنان که آیا هنگامی که خاک شویم، به راستی در آفرینشی نو درآئیم؟ اینان که به پروردگار خویش کافر شدند و اینان

درگردنهایشان زنجیرها است و اینان دوزخیانند که در آن جاویدانند (رعد، آیه ۵).
آیا در درون خویش نیندیشیده‌اند که خدا آسمانها و زمین و آنچه را میان آنها
است جز به حق و سرآمد نام برده، نیافریده است؟ و هرآینه بسیاری از مردم دیدار
پروردگارشان را باور ندارند (روم، ۸۰).

حتی تردید در وجود روز رستاخیز و قیامت و پاداش عمل چه بسا باعث کفر
می‌گردد:

فرعون و سپاهیانش به ناروا سرکشی و بزرگ‌منشی کردند و پنداشتند که به سوی
ما بازگردانده نمی‌شوند (سوره قصص، آیه ۳۹ - سوره فصلت، آیه ۵۰).

۸- رابطه ترجیح زندگی دنیا بر آخرت و ابتلای به کفر

هرکه پس از ایمان آوردنش به خدا کافر شود مگر آنکه به ناخواه و ادا شود (که
سخنی خلاف ایمانش بگوید) درحالی که دلش به ایمان آرام است و لکن هرکس که
سینه را به کفر گشاده کرد پس خشم خدا بر آنها است و آنان را عذابی بزرگ.
این از آن‌رو است که آنان زندگی این جهان را بر آن جهان برگزیده‌اند و خدا گروه
کافران را راه نمی‌نماید (نحل، آیه ۱۰۶ و ۱۰۷).

عواملی که موجب ازدیاد کفر است:

۱- حسد با سلام و قرآن

جهودان گفتند: دست خدا بسته است، دستهایشان بسته باد و به سزای آنچه گفتند
لعنت بر آنان باد بلکه دو دست (رحمت و قدرت) او گشوده است آنگونه که بخواهد
می‌بخشد و روزی می‌دهد و هرآینه آنچه از پروردگارت به سوی تو فرود آمد بسیاری از
آنان سرکشی و کفر می‌افزاید (مانده، آیه ۶۴).

۲- حسد اهل کتاب و برخوردناصحیح اهل کتاب با قرآن و پیامبر گرامی

اسلام(ص):

بگو: ای اهل کتاب شما بر چیزی نیستید (پایگاه و ارزشی ندارید) تا آنکه تورات و انجیل و آنچه را که از خدای شما به شما فرو فرستاده شده، برپا دارید و هرآینه آنچه از پروردگارت به سوی تو فرود آمده بسیاری از آنان را سرکشی و کفر می‌افزاید پس بر گروه کافران اندوه مخور(مانده، آیه ۶۸).

عواملی که موجب کفر به معنای کفران نعمت الهی هستند:

۱- تبذیر

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكُنَّ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا: مبذّرین (ریخت و پاش کنندگان و کسانی که مال را به گزاف تباه می‌کنند) برادران شیطانند و شیطان خداوند خویش را ناسپاس است (سوره، اسراء، آیه ۲۷).

۲- رابطه کفر با آیات الهی و دنیا پرستی

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا: آیا دیدی آن کس را که به آیات ما کافر شد و گفت: البته به من مال و فرزند داده شود؟ (سوره مریم، آیه ۷۷).

۳- خیانت به ودایع انسانیت و کفران نعم الهی

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ: همانا خداوند از کسانی که ایمان آورده‌اند دفاع می‌کند که خداوند هیچ خیانت پیشه ناسپاس را دوست ندارد(حج، آیه ۳۸).